ГОЛОД І ПОШЕСТИ НА УКРАЇНІ.

(Кореспонденція до "Українських Робітничих Вістий".)

Починаючи з 1917 року аж по кінець 1920 року величезні хвилі людий, які складали ся з ріжних елементів переходили в ріжних напрямах туди і сюди по всій території України.

З початку се були жовніри двох найбільших фронтів — фронту румунського і фронту південно-західного — які в надзвичайно великій кількости і в надзвичайному безпорядкові пройшли через Україну, маючи перед собою тільки одну мету: як найшвидче дістати ся до дому. За ними великими масами пройшли воєнно-полонені, які сотнями тисяч звертали ся з Австрії і Німеччини, а їм на зустріч йшли австрійські і німецькі воєнно-полонені, хоч і не в такій кількости, але все-ж дуже численні.

З кінця світової війни і ще й зараз проходять нечисленні товпи біженців, які з жінками і дітьми на підводах і пішки місяцями мандрують в найтяжчих умовах, вертаючи до своїх домів в Галичині, Польщі і в Західній Україні.

Більше трох років, підчас горожанської війни, була Україна тереном воєнних подій.

Се мандроване кольосальних мас людности проходило при найтяжчих і найменш гігієнічних умовинах, коли на всьому терені України переходили воєнні події і революційні. Се мандроване в таких умовах було постійним жерелом всіляких пошестий. Воєнні події руйнували увесь час господарство країни, зокрема селянські господарства, які є підвалиною економічного добробуту України. Посуха 1921 року викликала надзвичайний неврожай, який привів і без того економічно сильно виснажену країну до нечуваного голоду. Як раз найбільш хлібородні губернії України: Запорожська, Донецька, Катеринославська, Одеська і Миколаївська найтяжче потерпіли від сеї посухи.

Неврожай був остільки великим, що в богатьох повітах, як наприклад в Мелітопольськім, Маріюпольськім і инших більш як 80% засіяного поля зовсім не косило ся, а в других повітах не повернуло ся навіть насіне.

Ось скількість даних, які можуть ілюструвати неврожай в тонах:

Губернії:	1916 рік:	1921 рік:	Менше в порівнаню з 1916 р. на:
Катеринославська	1,335.716	263.900	80.2 %
Запорожська	1,219.016	298.233	75.5 "
Миколаївська і Одеська	2,694.216	810.133	70.0 "
Донецька	1,572.916	283.183	82.0 "
Разом:	6,821.864	1,655.449	75.8 %

Коли вирахуємо звідси кількість зерна, потрібного для посіву (1,054.966), то залишить ся для прохарчовання населення в сих губерніях тільки 600.483 тони. В тому числі також і зерно потрібне для коний і худоби.

Коли порівнати врожай 1916 року і 1921 року для цілої України, то будемо мати такі дані:

1916 рік = 14,795.666 тон зерна
1921 " = 5,753.116 " "

Таким чином виходить, що в році 1921 зібрано хліба на 9,042.550 тон менше ніж в році 1916, або в відсотках 35.6% того, що було зібрано в 1916 році.

Згідно статистичним даним 1921 р. населене України в її сьогодніших державних кордонах складаєть ся з 28,850.000 душ. В пяти найбільш тяжко потерпівших від неврожаю губерніях рахуєть ся населення 9,633.400. З них дітий до 15 років 4,093.800; сільського населення 7,393.000, населене міст 2,271.400.

Коли відрахувати кількість зерна потрібного для посіву по всій Україні з того, що було зібрано по всій Україні, а також ті 500.000 тон зерна, які були післані з України, аби пособити голодуючому населеню в Привожу, в той час, коли воно не могло одержати допомоги зовні, з Европи і Америки, залишаєть ся для цілого населеня України 2,981.066 тон зерна, або на кождого чоловіка на рік 109 кг. (кільограмів) зерна.

В місцевостях, які найбільш потерпіли від неврожаю, коли вирахувати те, що потрібно для засіву, залишаєть ся тільки 61 кг. зерна на чоловіка в рік або 5 кг. на місяць. Треба добавити, що через посуху врожай картофлі і иншої городини був так само надзвичайно злим.

В губерніях, які найбільш потерпіли від неврожаю — Донецькій і Запорожській після таких самих рощотів залишаєть ся тільки 20 кг. на рік або 1.7 кг. на місяць.

Коли рахувати як мінімум хліба потрібного для кождого чоловіка тільки 400 гр. на день, то для того, аби прогодувати населене України до нового врожаю, треба привезти туди як найменше 1,306.666 тон зерна.

Зайва річ довгими словами описувати картину голоду на Україні. Вона така, як се буває завжди по всіх голодних країнах: чорні спалені ниви, покинуті хати, що стоять без стріх, бо солома з них давно же згодована скоту, голодні виснажені люди, голодні коні і худоба, яку масами вбивають з одного боку на харч людям, а з другого боку за відсутністю корму для неї.

Смерть від голоду там не є вже тільки образне слово, а тяжкий факт. В одному тільки Мелітопольському повіті в листопаді 1921 р. зарегістровано 459 випадків смерти від голоду. І що саме тяжче, се те, що і майбутний рік для сих пяти губерній певно буде не лекший, коли не тяжчий ніж сей рік. Бо не хватає зерна для посіву і не буде худоби, щоби як слід виорати і засіяти ниви. Ось кількість чисел, які можуть сї ілюструвати:

В 1916 році на Україні було засіяно 193 мілїони десятин. (Одна десятина приблизно рівнаєть ся одному гектару). Після пяти тяжких для сільського господарства років в 1921 р. було засіяно 160 мілїонів десятин, так що площа посіву порівнуючи з 1916 р. зменшилась на 17%.

Коли порівнати той озимий посів 1920 р. з озимим посівом 1921 то получаєть ся слідуюча картина (рахуючи площу посівну 1920 року за 100%):

Назва губернії:	1920 р.	1921 р.
Харківська	100%	101.2%
Кременчужська	"	109.4 "
Полтавська	"	103.6 "
Подільська	"	105.0 "
Чернигівська	"	101.5 "
Київська	"	93.2 "

Се ті губернії, де врожай в 1921 р. був середний або трохи низше середного. Коли-ж подивимось, як стоїть справа в губерніях неврожайних, то будемо мати цілком иншу картину, яка малює страшні перспективи на майбутне:

Катеринославська	100%	48.7 %
Одеська	"	39.25 "
Запорожська	"	16.9 "

Ясно, що коли скоро і то дуже значна допомога не прийде і ярина не буде засіяна, то становище там в 1922 р. буде надзвичайно тяжким.

Як неминучий наслідок голоду ширять ся по Україні всїлякі пошести за причини поширеня яких ми писали висше. Тут приводимо деякі дані за пошести на Україні. В 1920 р. захоріло на:

Плямистий тиф	609.600
Поворотний тиф	325.000
Черевний тиф	125.000
Холєра	11.228
Різачка (дізентерія)	51.699
За перші девять місяців 1921 р. захоріло на:	
Плямистий тиф	140.000
Поворотний тиф	260.000
Черевний тиф	100.000
Холєра	13.000
Віспа	35.000

Згідно телєграми, яку ми недавно одержали за останні два місяці 1921 р. захоріло на:

Плямистий тиф	7.600
Поворотний тиф	18.458
Черевний тиф	14.680
Не зясований тиф	5.513
Холєра	437

З того, що ми писали висше легко собі уявити, що дійсне число хорих має бути значно висшим, бо статистичний апарат України, як і инші державні апарати, завдяки постійній горожанській війні і частій переміні урядів, яка мала місце на Україні, не має можливости зібрати абсолютно точні дані.

Треба добавити, не входячи в детайльні поясненя, що особливу увагу треба звернути на те, що холєрою, не дивлячись на зимні місяці, захоріло більш як 400 чоловік в листопаді і в грудни. Се є нечуваний факт. І коли не можна буде приняти самих екстренних мір, то се дає підставу для самих гірших прогнозів щодо сього року. Україна уявляє з себе кольосальне гніздо всіляких епідемій, яке являєть ся містом постійної небезпеки для розненеся епідемії по всій Европі, а зокрема для сумежних з нею держав. Пособити Україні в її боротьбі з пошестями лежить в інтересах людности цілого світа.

До сього треба добавити, що виснажене населенє впало в глибоку апатію і почало менше і менше звертати ся за медичною допомогою до лїкарських установ і лїкарів і сим певно треба пояснити те, що статистичні дані показують нїбито зменшенє епідемії в 1921 р. проти 1920. Крім того треба добавити, що сї цифри говорять переважно за тих хорих, які перебували в шпиталях, себто переважно міське населене. Точних же даних про число людий хоруючих по селах без всїлякої медичної допомоги ми не маємо.

Розуміють ся, що становище дітий на Україні є надзвичайно тяжким. З 28,850.000 людий на Україні є дітий до 15 років 11,156.000. Серед них дітий до 4 років 3,661.000 і дітий від 4 до 15 років — 7,495.000. По офіціяльним даним зараз на Україні маєть ся понад 700.000 сиріт і півсиріт. Біженці з голодних місцевостий Поволжа, які сеї осени спасаючись від голоду дома, йшли на Україну, сподіваючись там найти засоби прожити, чимало сприяли збільшенню числа сих сиріт на Україні. Як ілюстрацію наведемо оттут один випадок, коли тільки з одного потягу, що надійшов з біженцями з Поволжа до Донецької губернії було знято 200 дітий, батьки яких померли в дорозі.

Ні уряд України, ні Український Червоний Хрест, завдяки постійним політичним змінам, які були там до 1920 р. не могли в певній мірі пособити сим дітям. Опікуване дітьми є одно з кардинальних завдань для нашої батьківщини.

В початку минулого року на Україні було 600 дитячих притулків, де було зібрано 39.000 сиріт і 666 дитячих садків, де було 35.000 дітий. В кінці того року було вже 1.791 дитячих притулків, де містило ся 107.068 сиріт і 497 дитячих садків, де було 29.748 дітий. Майже всї притулки є урядовими.

Коли появили ся в першій хвилі біженці з голодних місцевостий Поволжа і України — рух їх був часто стіхійним— Українським Червоним Хрестом було відкрито 20 харчевих пунктів для дітий на всїх більш значних зелїзничих стаціях. Але на жаль вони можуть задовольнити потреби тільки певної кількости дітий.

Висше наведені дані досить ясно малюють той страшний стан, який є зараз на Україні завдяки голодові і пошестям. Без скорої і широкої допомоги закордону населене сеї ще недавно такої богатої і цвитучої України паде жертвою виснаженя від голоду і пошестий.

22-го лютого 1922 р.

Д-р Ілля Холодний,
Генеральний Делєгат Українського Червоного Хреста в Західній Европі.

В Грубешові на Волині польська влада замкнула православну церкву, що викликало велике обурене серед населеня.

Кождий робітник, що бажає поглубити свою клясову свідомість і своє знане повинен сейчас запренумерувати собі

ГОЛОС ПРАЦІ

МІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ПРАЦЮЮЧОГО ЛЮДУ,

який почне виходити з початком цьвітня і буде містити цікаві статї про робітничий рух, популярні статї з ріжних галузий науки, оповіданя з робітничого житя, вірші і огляд важнійших світових подій так в робітничому русї, як також і таких, що мають своє значінє в відношеню до робітничого руху.

Спішіть з передплатою, яка виносить:

на рік $2.50
на піврік 1.25
Поодиноке число 25 ст.

Адреса:

THE VOICE OF LABOR
Ukrainian Labor Temple
Cor. Pritchard & McGregor Sts., Winnipeg, Man.

ДІТИ З РАД. РЕПУБЛИК В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Тов. Луначарський на сторінках "Вістий" пише про становище, в якому опинились наші дїти, відправлені до Чехословакії. Він каже, що наперед знав, що коли вони не зустрінуть ворожнечі як російські дїти, то напевно зустрінуть її, як підросталючі комуністи. Він каже, що те, про що росказує нам офіційний представник тов. Мостовенко остільки гидке й жахливе, що нам треба надалї встановити за правило — приймати допомогу для дітий тут, і нї в якім разї не посилати їх на чужину на знущанє.

Ось що пише тов. Мостовенко тов. Чічеріну:

Відвідав наших дітий у карантинї і упевнив ся на місцї, що вихователями до них приставлені, під виглядом студентів, врангївські офіцири, які живуть в тому-ж таборі. Останні вже провадять поміж дїтьми агітацію проти радянської влади. Частина дітий залякана. Їх учать головним чином молитвам і вимагають виучувати їх під страхом кари. Дітий залякують і примушують їх негарно ставити ся до російських порядків. За намір сказати щонебудь добре про радянську владу їх карають навіть тим, що бють. Засоби вихованя фельдфебельські. В одному бараку я застав дитину з витягненими руками і менї пояснили, що її поставили так на годину. На чоловічій половинї бараку № 9, підчас нашого приходу, врангївець бив дитину. Там-же в холодних сїнях ми зустрінули босу дитину, яка плакала, що її вигнали з бараку. Виявилось, що се її покарано так за те, що вона звернулась до свого однолїтка зі словами "товариш". Друга дитина, син комуніста, який помер від висипного тифу на фронті, з плачем жалїлась на зневажливі слова проти її батька. Врангївці живуть у тому-ж таборі і вільно ходять до дітий цїлими гуртками. На моє запитанє з приводу такого гуртка до представника чехословацького Червоного Хреста, який ішов зі мною, з поміж сього гуртка виступив один і чванливо сказав: "Ми врангївські офіцири".

На думку тов. Луначарського в такій справі нам слїд розважати себе тільки тим, що червона хвиля не може докотитись до Чехословаччини. Врешті не міщанство віднимає від комуністів кілька сот дітий, щоб виховати їх на свій лад, а революція віднимає у міщанства всїх його дітий, щоб виховати з них дійсно людий, у кращому розуминю сього слова. Все, що перебули наші дїти в Чехословаччинї, примусить нас надалї тисячу раз подумати ранійш, ніж зробити вдруге таку спробу.

(Київські "Вісти".)

НЕ ЗАБУВАЙТЕ НІ НА ХВИЛИНУ ЗА ГОЛОДУЮЧИХ БРАТІВ І СЕСТЕР НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ!

ПРОВОКАТОРСТВО В СХ. ГАЛИЧИНІ.

Чим занимаєть ся жандармерія і охранка у Східній Галичинї, нехай послужить факт, який мав місце в Острові, тернопільського повіту. Дня 10. лютого с. р., около 7-ої години вечером, зайшов до моїх родичів селян в тому же селї, підозрілий тип і попросив дещо зїсти та переночувати, представляючи себе за воєнного полоненого, який вертає з-Росії. По-довгих короводах удало ся майже силою викинути з хати милого незнакомця, на якому зразу пізнали ся. Він примістив ся на нічліг майже таки насильно зараз у сусідстві у Йосифа Королишиного. Вставши рано около 3 год., попросив обірванець висше згаданого на вулицю та звірив ся йому, що він нїбито післаний робити повстанє, питаючи, чи не мігби він йому в тому допомогти або когось вказати, зазначуючи, що тут в сусїдстві є український патріот, тільки чогось не довіряє йому, бо навіть не позволив переночувати. Селянин зразу зрозумів, з ким має до дїла та прогнав провокатора з обійстя.

На другий день, себто 11. лютого, о 7 год. рано, жандармерія острівського постерунку арештувала мене і моїх двох братів Павла і Михайла. При арештованю обійшли ся жандарми дуже грубо і нелюдяно. "Wstawaj, idź, milcz", сї високопарні слова культуртрегерів на кресах, без яких не могло обійти ся при арештованю. З громадського уряду в Острові при арештованю не було нїкого.

На постерунку застав я вже того самого обірванця, в дуже гарному убраню, який тільки підсміхав ся.

Зачали ся допити, де машинка до підроблюваня гроший, де я буваю, хто до мене приходить. Се саме питали також моїх братів, кождого зокрема.

Тут уже милий незнакомець не вдавав "полоненого", але закував ланцухами мойого 17 лїтного брата Павла і по інквізаторськи зачав допит з погрозами револьвером, що як не скаже, хто у брата буває, то зараз його застрілить. На се мій брат дав йому відповідь: "Це ви за те молоко, що вчера в нас випили, так менї платите?!".

Потім почали ся підлещування: "Скажіть na słowo obywate. la polskiego", а я закличу священика і тут присягну йому, що нїкому нїчого не скажу".

Та на нїщо се все не здало ся.

Відтак відбула ся ревізія в цілому домі і на обійстю, яка тревала 4½ години. Перевернули буквально всьо і вся, навіть не позволили палити в печі, бо шукали в попелї.

Розуміють ся, нїчого не найдено.

Гриць Дзюбанський.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ НІ НА ХВИЛИНУ ЗА ГОЛОДУЮЧИХ БРАТІВ І СЕСТЕР НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ!

ВІСТИ З КОМІТЕТУ ПОМОЧІ ГОЛОДУЮЧИМ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

ДОТЕПЕР ЗІБРАНО ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ $1.345.75.

Від дня сформованя осібного Комітету Помочі Голодуючим на Радянській Україні по день 27. марта на руки сего комітету вплинули слїдуючі жертви на поміч голодуючим на Радянській Україні:

Нестор Пашківський в Гардівил, Алта. (збірка)	$25.00
М. Гошулей і Н. Пильо в Гвелф, Онт. (збірка)	19.00
М. Мажар в Сенлек, Саск.	5.00
Прокіп Кацап в Рознел, Онт.	5.00
Збірка на концертї в Укр. Роб. Домі в Віннїпегу	1.158.00
Робітниче Тов. ім Ів. Франка в Вакав, Саск.	123.75
Анна Гнатів (13-лїтна дівчинка) в Віннїпегу	10.00
Разом	**$1.345.75**

Всім жертводавцям Комітет Помочі Голодуючим на Радянській Україні складає на отсім місці сердечну подяку.

Імена всїх жертводавців, як віннїпегських, так і з провінції, будуть поміщені в слїдуючім числї "Українських Робітничих Вістий".

ЛИСТ ВІД 13-ЛІТНОЇ ТОВАРИШКИ В ВІННІПЕГУ.

На отсім місци не можемо однак не помістити листа, який одержав секретар Комітету Помочі Голодуючим на Радянській Україні від 13-лїтної товаришки Анни Гнатів в Віннїпегу, разом з жертвою для голодуючих в сумі $10.00. Ся молоденька товаришка належить до дїточої мандолїнової орєстри при Українськім Робітничім Домі в Віннїпегу, яка грає на всїх концертах, устроюваних в Укр. Роб. Домі. Сї $10.00 вона отримала від Екзекутивного Комітету Українського Робітничого Дому як новорічний дарунок за працю в Укр. Роб. Домі. (Свого часу в Укр. Роб. Домі в Віннїпегу був устроєний концерт в користь дітий, що беруть активну участь в концертах в Укр. Роб. Домі і з зібраних на тім концертї гроший роздано дітям новорічні дарунки.)

Лист 13-лїтної товаришки Анни Гнатів дослівно звучить:

752 Burrows Ave.,
Winnipeg, Man.,
March 27, 1922.

Дорогі Товариші!

Дарую десять долярів ($10.00) на голодуючих. Се є тих десять долярів, що я дістала на новорічний дарунок. Дорогі Товариші! Не звертайте уваги на те, що я даю свій дарунок. Я даю се, бо я ще не є в силї других гроший заробити, я маю лише тринайцять лїт.

Як я побачила в Нейшенел театрі ті образки з голодуючих і обдертих дїтий і на концертї розповідали товариші, що там є щось страшнїйшого від сего, чого не можна описати, я пригадала собі, що я ще маю ті грошї, які я дістала як новорічний дарунок від Українського Робітничого Дому і родичі позволили менї подарувати їх для голодуючих на Радянській Україні.

Пролєтарка
Анна Гнатів.

Чи потрібно додавати що до повисших слів 13-лїтної дівчинки? Сї слова говорять найкраще самі за себе. Не може бути нїчого висшого над се, що 13-лїтна дитина жертвує для голодуючих свій новорічний дарунок, який вона могла зужити на свої власні потреби.

На сім місци хочемо сказати лише на адресу дорослих, таких, що можуть жертвувати для голодуючих на Радянській Україні, а єще до сеї пори сего не зробили:

Товариші і товаришки! Чи ся мала товаришка Анна Гнатів не повинна послужити Вам за примір? Чи не схочете Ви піти її слїдом? Ану, не дайте ся завстидати дитині! Хто з Вас перший? Голодуючі на Радянській Україні чекають на Вашу **скору** поміч!

Всї жертви посилати і за всїми інформаціями звертати ся на адресу:

FAMINE RELIEF COMMITTE FOR SOVIET UKRAINE
Ukrainian Labor Temple,
Cor. Pritchard & McGregor Sts., — Winnipeg, Man.

За Комітет Помочі Голодуючим
на Радянській Україні
Д. Лобай, секретар.

"РОБОТНІК" ПРО ПЕРЕСЛІДУВАНЯ УКРАЇНЦІВ В ГАЛИЧИНІ.

Варшавський "Роботнік" оголосив лист, одержаний зі Львова, такого змісту:

"Число 4 урядового дневника львівського воєвідства поміщує на 9 сторінці слїдуючий виказ стоваришень, яким відмовлено в тому одному воєвідстві в одному тільки місяці грудні 1921 р. затвердженя ста тутів, а саме: кружкови УПТ. в Добромилї, читальнї "Просвіти" в Бориславі, кружок УПТ. ім. І Мазепи в Тустановичах, читальня "Просвіти" в Грабівці, кружок УПТ. ім. Т. Шевченка в Любінї В., кружок УПТ. в Судовій Вишнї, Професіональний союз рільних робітників в Ряшеві і такий сам союз в Перемишлї, українське краєве товариство опіки над інвалїдами у Львові.

В сей спосіб урядують під фірмою державної влади ендеки в Галичинї. Не позволяють українському населеню, що творить більшість, навіть на найримітивнїщі культурні і житеві працї. А що говорять про політичне самоозначене і політичні права!"

Раковський у Варшаві.

В переїздї до Берлїна задержав ся у Варшаві голова Ради Народних Комісарів Радянської України Раковський. Відбув він конференцію з польським міністром закордонних справ Скірмунтом і з президентом міністрів Понїковским.

МАСКОВИЙ БАЛЬ.

Вчера був масковий баль.
Я не бавив ся, на жаль,
Бо змінять не люблю краски —
Бо людина я без маски.
Та щоб бачить фанаберію,
Я поліз теж на галєрію.
Панночок я міг пізнати
Тільки по руках, ніжках
І все думав: Пощо маска?
Люде й так живуть в масках.
Я в житю не мало бачив
Лиха горя, щастя, ласки,
Та не бачив ще людини,
Що все жила би без маски.
Сей вдягає собі маску
Дипльомата, патріота —
А під маскою він дійсно
Тільки злодій і голота.
Сей щодня до церкви ходить
І для ока він побожний,
А під маскою — розбійник
І паскар, лиш осторожний.
А тамтой щодня горлає
"Ще не вмерла" без упину —
А за маскою продав би
За копійку Україну.
Инший знов вдягає маску
Соціяліста, демократа —
В дійсности він тільки дбає,
Чи кишеня є богата.
У дівчат всїх на забаві
Все невинна стиду краска,
А як глибше, друже, глянеш,
Ся стидливість тільки маска! —
Тож пощо ви свої лиця
Тут несете в иншій красці,
Як і так ви, добрі люде,
Вічно ходите у масці?
Навіть як і я смію ся,
То, повірте, будьте ласка,
Що мій сміх, моя веселість —
Тільки маска, груба маска!

Глум.